

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Милена Шушулова-Павлова, преподавател в Нов български университет, департамент „Музика“ – професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, **научна специалност Музикознание и музикално изкуство (05.08.02)**

за *дисертационния труд* на **Либуърн Жуполи (Liburn Jupolli)**
докторант в НБУ, департамент „Музика“, с научен ръководител: проф. д-р Симо Лазаров
на тема:

Нови области на изследване върху инструменталните музикални изобретения: ефектът им върху музикалната композиция в XXI век (New areas of exploration in 21st century instrument invention and its effects on musical composition).

за *присъждане образователна и научна степен „ДОКТОР“*
в професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство,

Биографични данни на кандидата:

Либуърн Жуполи е композитор, мултиинструменталист, изобретател, продуцент с повече от 15 години опит. Има издадени 25 музикални албума, представени на международно известни музикални фестивали и академични форуми, работи като лектор, изобретил е два нови инструмента. Има написана музика за 60 различни постановки в театъра, за филми, за анимация, включени във визуални инсталации, за игри. Либуърн има регистриран рекорд за маратонско концертно изпълнение от 13 часа и 32 минути. Либуърн Жуполи започва да се интересува от композиция на 12-годишна възраст, а 16 годишен вече има първата си работа в театрална продукция, като пише саундтрака за постановката на *ODA Theatre*. Работи по различни музикални проекти на Балканите, Европа и Индия в продължение на 15 години. Докато работи в развлекателната индустрия, той активно пише авторска музика за различни инструменталисти и ансамбли в Европа и САЩ. Освен композицията, той се интересува от музикални иновации, развитие на образованието и новите технологии. През 2010 той изобретява микротоналния пространствен инструмент **Okto**, който също е представен на Балканите и в Европа. Придобива магистърска степен по музика и EdTech (Master's Degree in Music and EdTech) в Париж (Франция), с фокус върху развитието на музикалните инструменти в *CRI – Center de Recherche Interdisciplinaire - Paris Descartes*. От 2018 година той е преподавател в UBT-Университета по бизнес и технологии, където е основател на *Факултета по модерна музика* в Косово през 2019 и на *Центъра за изследване на съвременната музика*. В интерес на развитието на висшето образование в Косово той основава и Фондация *IL-IR*. Освен това е основател на издателство „*MAGMUS*“. В момента той е директор на *CMMDPM-CENTER FOR MODERN MUSIC, DIGITAL PRODUCTION, AND MANAGEMENT* в *UBT University* в Прищина, Косово.

Съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е разположен в 160 страници и се състои от увод, 7 глави, заключение, библиография (87 заглавия) с включени 150 фигури.

В първа глава се описват общи положения и теми, свързани със създаването на **Okto**: инструменти, нестандартна нотация, микротонална структура, пространствена музика и пространствена нотация. Това е въведение към тези теми, които класифицират **Okto** като инструмент с модификации и приложения, които очертават и необходимостта от създаване на нова версия. Предназначен да служи като изразно средство за създаване на нова музика, **Okto** включва в себе си модерни концепции и технологии. Във втора глава се изследва идеята и процеса на реализация на **Okto**. Подробно се описват всички елементи на инструмента като физическа структура, разглеждат се начините за настройката, грифът на тялото, специализираните 8 изходни адаптери, системите за разделяне на звука и всички останали по-малки детайли, които пресъздават идеята и нейното реализиране. Трета глава се занимава с новите аспекти, които са свързани с нотацията за **Okto**. Проследено е развитието на тази нотация, нейното приложение и начин

на използване, видовете други нотации. Доказана е възможността за имитиране и възпроизвеждане и на видовете скали, ладове и акорди както и възможността за възпроизвеждане на звук с новите тонални възможности на **Octo**. Четвърта глава разглежда прийоми на изпълнение, които са нови и иновативни и които при **Octo** са с нов смисъл. Обясняват се възможностите на имитации на инструменти чрез даване на примери за други инструменти, които могат да бъдат имитирани в **Octo**, дават се начините за имитиране с **Octo**. Пета глава разглежда новите аспекти, които **Octo** внася в музикалните технологии, свързани с пространствеността, музикалните ефекти и усилването. Тук подробно се описват всички нови възможности, които **Octo** предлага чрез примери за използване с 8 усилвателя и други настройки и комбинациите с външни музикални ефекти и различно усилване. Шеста глава анализира новите аспекти на композицията, които са възможни чрез използването на **Octo**. Дадени са примери за това как може да се композира за **Octo**, комбинирайки всички елементи, които са споменати в предишните глави. Дадени са варианти за използване на **Octo** като солов и оркестров инструмент, в камерен ансамбъл. В примерите е включена специално написаната камерна опера, в която **Octo** участва. В седма глава се обсъждат различните проблематики, които са теми на всяка глава, евентуалните възможни промени, които биха могли да бъдат направени в бъдеще при разработването на инструмента и всички други аспекти от гледна точка на изобретението на инструмента. Това е едно проучване в областта на музикалните изследвания и представлява обобщение на всички теми.¹

Точно формулирани цели и задачи на дисертацията

Обект на изследването са принципите на изобретението на хибриден пространствен инструмент **Octo** с предварително зададени характеристики и развита изпълнителска техника, фактори, които се явяват като за стимул на творческа инвенция. **Предмет** на изследването е процесът на музикално-творческото развитие на творците в областта на композирането и запознаването със съвременните микротоналните инструменти и електро акустични инструменти с нови микротонални и пространствени свойства. **Цел** на изследването е да се даде задълбочен поглед върху техническите аспекти, свързани с перспективата за изграждане на нов инструмент, инструмент, който възпроизвежда микротоналните възможности и възможностите за пространственост. Освен аспектите на изобретяването и проектирането на **Octo**, целта на изследването е да покаже как тези нови аспекти на **Octo** се променят и разнообразяват изпълнението на струнни инструменти, как влияе върху нотацията и композицията като цяло. **Основни задачи** на изследването са: 1.

¹ **Увод. Първа част: 1.1. Развитие на инструментите.** 1.1.1. Първи инструменти. 1.1.2. Хибридни инструменти. 1.1.3. Електрически инструменти. 1.1.4. Синтезатори. 1.1.5. Електроакустични инструменти. 1.1.6. Цифрови струнни инструменти. 1.1.7. Музикални интерфейси. 1.2. Микротоналност и нови микротонални инструменти. 1.3. Пространствена музика. 1.3.1. Примери за пространствена музика. 1.3.2. „Физическа пространственост“. 1.3.3. Електроакустична пространственост – Акузматика. 1.4. Пространствени инструменти. 1.4.1. Страгонал (Stragonaal). 1.5. Музикална нотация на XX век. 1.5.1. Микротонна нотация. 1.5.2. Полихроматична нотация. 1.5.3. Електроакустична нотация. 1.5.4. Алеаторична нотация. 1.5.5. Графична нотация. 1.5.6. Пространствена нотация. 1.6. Приноси. **Втора част: 2.1. Разработване на хибриден микротонален инструмент.** 2.1.1. Генезис и идея. 2.1.2. Предварителни въпроси. 2.1.3. Реализиране. 2.2. Система за настройка. 2.2.1. **Octo** адаптер. 2.3. Дизайн. 2.4. Fretboard – концепция за обратен фретборд. 2.4.1. Фретборд. 2.4.2. Система. 2.4.3. Долна фретборд система. 2.5. Маркер точки – полутонов визуален помощен инструмент. 2.5.1. Точки за маркер на китара. 2.5.2. Точки с маркер на окто. 2.6. **Octo** тяло. 2.6.1. Дизайн. 2.7. Приноси. **Трета част: 3. Octo нотация.** 3.1. Авторска микротонална нотация. 3.2. Мащабиране с авторската микротонална нотация. 3.3. Имитация на мащабиране в **Octo**. 3.3.1. Имитация на Макам. 3.3.2. Имитация на равни температурни скали. 3.3.3. Имитация на южноиндийските ладове на Мелакарта. 3.3.4. Скала **Octo**. 3.3.5. Пространствена нотация за **Octo**. 3.4. Приноси. **Четвърта част: 4. Техника за изпълнение на Octo.** 4.1. **Octo** и други инструменти – сравнителен анализ. 4.2. Техника на изпълнение. 4.3. Тоналности и изпълнение. 4.4. Акорди. 4.5. **Octo** хибридна инструментална техника. 4.6. Система **Octo** poly-knob. 4.6.1. Потенциометри за сила на звука и тон. 4.7. Техническа подготовка. 4.8. Приноси. **Пета част: 5. Пространствен и тембров контрол.** 5.1. Пространствено изпълнение. 5.2. Настройки на усилвателя. 5.2.1. Настройка на говорителите – съраунд звук. 5.2.2. Стерео настройка на говорителите. 5.3. Контрол на тембър. 5.3.1. Техники за използване на педали с аналогов ефект. 5.3.2. Соло и комбиранни ефекти. 5.3.3. Закъснения. 5.3.4. Настройки на синтезаторите. 5.3.5. Компютърни настройки. 5.3.6. Предварително записани настройки. 5.3.7. Системи за комбиранни ефекти. 5.3.8. Ефектор. 5.3.9. Настройка на разположението на ефекта. 5.4. Приноси. **Шеста част: 6. Реализация в Octo.** 6.1. Нови композиционни инструменти. 6.1.1. Нови възможности за пространствено писане. 6.2. Соло. 6.2.1. Обозначение и структура за изпълнителя с **Octo**. 6.3. Камерни формации. 6.4. Opera Gof - използване на Octo в ансамбъл. 6.5. Приноси. **Заклучения. Библиография. Приложения. Допълнения**

Да се направи преглед на изобретението на инструмента, нотната музика на XX век, микротоналността и новите микротонални инструменти, пространствената музика, пространствените инструменти, всички от които са важни теми, които са изградени на база на хибридна концепция на новия инструмент **Octo**. 2. Да се изготви методологически анализ по изследваната проблематика. 3. Да се изясни спецификата на изпълнение и да се разработи метод за практическо обучение. **Хипотезата** на изследването се състои в разработването и анализирането на теоретични и практически ефективни пътища и методи за музикално-творческото развитие на инвентори на нови инструменти. Разработката е насочена към търсещите изпълнители с иновативно мислене и има творчески научно-приложен характер.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Научната стойност на изследването се заключава в експерименталната разработка на микротонален инструмент **Octo**, който може да повлияе върху нотацията на микротонална, пространствена и темброво проверена методика на творческото развитие на композиторската техника. **Теоретичната значимост** на изследването се състои в процеса на приобщаване на творците за придобиване на сръчности при изпълнение на новосъздадени инструменти като средство за по-висока творческа продуктивност. **Практическата значимост** на изследването е възможността за използване на получените резултати при разработване и актуализиране на бъдещи методики, учебни програми и пособия, свързани с обучението по оркестрация и аранжмент.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература

Дългогодишният опит на докторанта като музикален аранжор и неговите конкретни наблюдения в тази област, особено при общуването с млади изпълнители и публика, проявяваща интерес са чудесна основа за това теоретично изследване. **Octo** като хибриден инструмент, съдържащ повече от 10 инструмента в едно, с неговите качества за пространственост при изпълнение, които се срещат главно в електроакустичната музика, насочва и към проникване в други културни области в сферата на музиката и музикалните инструменти.

Методологическа основа на изследването се базира на психомузикална, философска, музиковедческа и изкуствоведческа литература по изследваната проблематика, собствения практически опит и експериментална работа.

Коректност при цитирането на представителен брой автори

Докторантът е коректен при своите цитирания. Независимо от модерността на неговата докторска разработка, той използва богата библиография, върху която е изградил и доказал своята теза.

Приноси на дисертационния труд

1. Разработена е иновативна система за синтез на микротонални тонове. Научно е доказана ефективността от тази система и теоретико-приложния ѝ характер.
2. Разработена е специална схема за свързване на звукоизвличащия адаптер, чрез който се получава възможност за създаване на микротонове.
3. Създадена е в авторска микротонална система, даваща възможност за имитация на струнни инструменти от различни националности и култури.
4. Въведен е нов начин за изписване на микротоналните скали при изпълнение на **Octo**.
5. Създаден е иновативен начин за контрол на параметрите на звука и закъсненията му.

6. Изобретен е осем канален инструмент **Octo** с осем изхода (канали), които дават възможност за разделяне на всяка струна в отделен усилвател. Научно е доказана неговата дееспособност.
7. Разширена е идеята за по-обширно изследване на тембъра чрез използването на отделни ефекти за на всяка отделна струна и е създадена нотираща система за регистрация. Разработен е метод за пространствената нотация за Octo.
8. Експериментирано е съвместно изпълнение на хибридният инструмент **Octo**

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд.

Авторефератът отговаря на дисертацията и коректно предава характера на докторската работа.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава)

Имам чудесни впечатления от Либуърн от времето на неговото докторско обучение в НБУ. Той е амбициозен и находчив. Любезен и трудолюбив. Смятам че ще има чудесно преподавателско и композиторско бъдеще.

Публикации по темата на дисертационния труд

Докторантът има достатъчно (3 на брой) публикации върху темата, които са поместени в списание **АКУСТИКА-ФЕМА ФЕМА** (Физическа, електро-и музикална акустика) към Федерация на научно-техническите съюзи в България; ISSN 2367-7066:

<https://www.yumpu.com/bg/document/view/63128596/-7>

1. **JUPOLLI, L.** *Human-robot guitar duo – examples of enabling embedded musical scores through human robot interaction/ automatization*
2. **JUPOLLI, L., A. LEHTELA.** *Octo-creating a new hybrid musical instrument, housing micro-intervalic and spatial properties*
3. **WHITMARSH, ST., L. JUPOLLI, H. ANLLO.** *Catastrophe & heritage: an experiment in eeg-generated music composition*

Мнения, препоръки и бележки

Нямам.

В заключение на това СТАНОВИЩЕ ще завърша със следната оценка:

Докторантът отговаря на наукометричните показатели за придобиване на образователната и научни степен „доктор“, според Закона за развитието на академичния състав на Република България.

Дисертационният труд на **Либуърн Жуполи (Liburn Jupolli)**, докторант в НБУ, департамент „Музика“, с научен ръководител: проф. д-р Симо Лазаров на тема: **Нови области на изследване върху инструменталните музикални изобретения: ефектът им върху музикалната композиция в XXI век (New areas of exploration in 21st century instrument invention and its effects on musical composition)**, заедно с носените от него приноси с научни и приложни качества, както и публикациите му, смятам достатъчни, за да дам своята положителна оценка (въпреки сериозните пропуски) и да предложа на уважаемото научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, на **Либуърн Жуполи (Liburn Jupolli)**, според изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

20.09.2020, София

Проф. д-р Милена Шушулова-Павлова